

Meslek yüksekokulu öğrencilerinin hijyen davranışları *Hygiene behaviour of vocational school students*

Meryem Konu Kadirhanogulları^{1*}

Esra Özay Köse²

* Sorumlu yazar

Corresponding author

¹Dr. Öğr. Üye., Kafkas Üniversitesi, Türkiye

Assist. Prof. Dr., Kafkas University, Turkey

meryem_6647@hotmail.com

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-7359-7061>

Buraya 9 p. olarak yazılmalıdır.

²Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, Türkiye,

Prof. Dr., Ataturk University, Turkey,

esraozay@atauni.edu.tr

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-9085-7478>

Makale geliş tarihi / First received : 12.10.2022

Makale kabul tarihi / Accepted : 22.12.2022

Bilgilendirme / Acknowledgement:

Yazarlar aşağıdaki bilgilendirmeleri yapmaktadırlar:

1- Araştırmacıların katkı oranı eşittir.

2- Makalenin yazarları arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

3- Kafkas Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 21/04/2022 Tarih/32 sayılı etik onay alınmıştır.

4- Bu makalede araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

This article was checked by *Turnitin*. Similarity Index 15%

Atf bilgisi / Citation:

Konu Kadirhanogulları, M. & Özay Köse, E. (2023). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin hijyen davranışları. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (14), 91-104.

ÖZ

Bu araştırma meslek yüksekokulu öğrencilerinin hijyene yönelik davranışlarının saptanması amacıyla yürütülmüştür. Araştırmada tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırma 2022 bahar döneminde bir devlet üniversitesine bağlı meslek yüksekokulunda okuyan 275 kız, 172 erkek olmak üzere toplam 447 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Veriler Gül ve Özay Köse (2020) tarafından geliştirilen "Hijyen Davranışlarını Belirleme Ölçeği" ile elde edilmiştir. Verilerin analizinde non-parametrik testler kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin toplam puan ortalamaları ile cinsiyetleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu, ortalama puanları ile bölümleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Araştırmada kız öğrencilerin hijyene yönelik davranış sıra puanlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin ölçekde cevapladıkları maddeler cinsiyetlerine göre değerlendirildiğinde; "Gıda Hijyeni ve Okulda Hijyen" faktörüne ait puanlar ile cinsiyetleri ve bölümleri arasında anlamlı bir fark olmadığı ancak kız öğrencilerin sıra ortalamalarının erkeklere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin "Kişisel sağlık ve hijyen" faktörüne ait puanları cinsiyet ve bölümlere göre incelendiğinde ise anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir. Ayrıca bölümlere bakıldığında sıra ortalaması en yüksek olan bölümün Sağlık Kurumları Yönetimi olduğu belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlara uygun ve ileride yapılacak çalışmalar için öneriler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler

Hijyen, Temizlik, Davranış, Üniversite Öğrencisi.

ABSTRACT

This research was carried out to determine the hygiene behaviors of vocational school students. Scanning method was used in the research. The research was carried out with the participation of a total of 447 students, 275 girls and 172 boys, studying at a vocational high school affiliated to a state university in the spring term of 2022. Data were collected with the " Scale for Determining Hygiene Behaviors " developed by Gül and Özay Köse (2020). Non-parametric tests were used in the analysis of the data. As a result of the research, it was determined that there was a statistically significant difference between the mean scores of the students and their gender, and there was no statistically significant difference between their average scores and their departments. In the study, it was determined that the mean rank of attitudes towards hygiene behavior of female students was higher than that of male students. When the items answered by the students in the scale are evaluated according to their gender and department; It was determined that there was no significant difference between "Food Hygiene and School" scores of the factor and gender, but the mean rank of female students was higher than that of males. When the "Personal Health and Hygiene" scores of the factor of the students were examined, it was determined that there was a significant difference according to their gender and department. In addition, when the departments were examined, it was determined that the department with the highest rank average was the Health Institutions Management.that can be more intertwined with nature in the curricula. In accordance with the results obtained and suggestions for future studies are presented.

Keywords

Hygiene, Cleaning, Behaviour, University Student.

GİRİŞ

Hijyen, sağlığımıza zarar verebilecek ortamlardan korunmak için yapılan her türlü uygulama ve alınan her türlü sıhhi önlem olarak tanımlanmakla birlikte (Hossain, 2012) hijyen, tıpla ilgili olduğu kadar kişisel ve profesyonel bakım uygulamalarıyla da ilgili eski bir kavramdır (Nurudeen & Toyin, 2020). Hijyen davranışları; ev hijyeni, genel hijyen, el hijyeni, gıda hijyeni, ve kişisel hijyeni kapsamaktadır (Stevenson, 2009). Bu davranışlardan en önemlisi olan kişisel hijyen, sağlığın korunması, sürdürülmesi ve sağlık sorunlarının ele alınması için ve birçok hastalığın önlenmesi açısından oldukça önemlidir (Hossain, 2012). Sağlıklı bir çocukluk, sağlıklı bir yetişkinlik, sağlığa ve sağlık hizmetlerinden yararlanmaya yönelik olumlu değerlerin geliştirilmesi için önemli olan kişisel hijyenin sürdürülmesi çocuklukta başlamaktadır (Sarkar, 2013). Kişisel hijyen konusundaki yetersiz bilgi, uygulama ve tutumlar, bulaşıcı hastalıkların yüksek oranda görülmesinde önemli rol oynamaktadır ve bireyin uzun vadeli genel gelişimi için olumsuz sonuçlar doğurmaktadır (Sarkar, 2013; Ghanim ve diğerleri, 2016).

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de sağlık sorunları en büyük problemlerin başında gelmektedir. Olumsuz hijyen ve temizlik alışkanlıkları bu sorunların kaynaklarından bazılarıdır (Çetinkaya ve diğerleri, 2005; Tekin, 2020). Son dönemde dünya çapında yayılan Covid-19 salgınınun yayılmasını engellemek amacıyla hijyen konusunun T.C Sağlık Bakanlığı ve Dünya Sağlık Örgütü'nün üstünde durmuş olduğu en büyük önlem olduğu bilinmektedir (Özçakmak & Var, 2020). Ellerin mümkün olduğunca 20 saniye boyunca yıkanması ve el yıkama alışkanlığının sık sık gerçekleştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bununla beraber hastalık bulaşmış kişilerden yayılan damlacıkların masa, kapı kolu gibi eşyalara da kolay bir şekilde yerleşebildiği için nesnelere ve diğer tüm yüzeylere karşı temasta bulunulurken dikkatli olunması gerektiği uzman kişilerce vurgulanmaktadır (Çiçek ve diğerleri, 2020; Dünya Sağlık Örgütü [WHO], 2020; Sağlık Bakanlığı [SB], 2020). Hijyen uygulamaları enfeksiyonların yayılmasını engellemek ile ilgili olayların tamamı olup bulaştırıcılığı çok fazla olan Covid-19 hastalığıyla başa çıkmada büyük önem taşımaktadır. Doğru hijyen davranışları sayesinde enfeksiyonun bulaşması ve yayılması önlenerek azaltılabilir (Nicolle, 2007; Altun, 2020). Kişisel hijyen uygulamaları, sağlıklı yaşam açısından büyük ölçüde katkıda bulunmaktadır (Temitayo, 2016).

Dünya Sağlık Örgütü açısından sağlık sadece sakat ya da hasta olmamak değil, sosyal açıdan, ruhen ve bedenen bireyin iyi olmasıdır. Toplumunu oluşturan bireylere sağlıklı olmak hakkında bilgiler verilmesi ve bu bilgilerin gerçek yaşamda kullanımının sağlanması sağlıklı bir toplum oluşturmak için gerekmektedir. Bu da ancak sağlık eğitimi ile mümkündür (Karadon, 2010). Okul, hijyen, çevre ve sanitasyonun önemli yönleri ile sosyal geleneklerle sağlık eğitiminin verildiği yerdir. Sağlık, okula girişin yanı sıra okula sürekli katılım ve başarı için kilit bir faktördür (Deb ve diğerleri, 2010; Ghanim ve diğerleri, 2016). Temizlik ve hijyen alışkanlıklarının kazandırılmasında aile, okul ve kişinin yaşadığı sosyal yaşamın etkisi oldukça büyüktür (Çetinkaya ve diğerleri, 2005; Tekin, 2020).

Bireyler için sosyalleşme kurumu olan okul, sağlıklı vatandaş gelişiminde hayati bir rol oynamaktadır. Okul sağlığı eğitim programı, insanların sağlık davranışlarını değiştirmede hayati bir rol oynayabilir. Sağlık yönetimi, okul öğrencileri aracılığıyla aileye, topluma kolayca yayılabilir (Ghose ve diğerleri, 2012). Öğretmen/idaresi, öğrencinin okuldaki koruyucusudur ve tüm ilkel önleme sürecinde önemli bir rol oynamaktadır (Deb ve diğerleri, 2010; Ghanim ve

diğerleri, 2016). Bu sebeple hangi okul ve bölüm olursa olsun okullarda görevli olan bütün öğretmen ve yöneticilere oldukça önemli görevler düşmektedir. Okullarımızda görevli olan öğretmenlerin hijyen ve sağlık konusunda yeterince bilgili olmalarına ilaveten öğrencilere de bu davranışları ve bilgileri hangi ölçüde tutum düzeyinde vermeleri gerektiğinin öğretilmesi önem arz etmektedir (Ormancı ve diğerleri, 2012; Gül ve Özay Köse, 2020).

Literatürde hijyen ile ilgili yapılmış çalışmalara bakıldığında çalışmaların genellikle sağlık alanında yapıldığı görülmektedir (Yağmur, 2007; Deveci ve diğerleri, 2010; Bilgiç ve diğerleri, 2019; Özkan, 2022; Serme, 2022). Bu ve benzeri çalışmalara bakıldığında; bu çalışmalardan bazıları; kişisel hijyen (Şimşek ve diğerleri, 2010; Kaya ve diğerleri, 2006; Önsüz ve Hıdıroğlu, 2008; Çetinkaya ve diğerleri, 2005; Kırım ve Hırça, 2015; Türkal Gün ve Adana, 2019; Başkaya ve diğerleri, 2021) el hijyeni (Çaylan, 2007; İnan, 2011; Koşucu vd., 2015; Doğan ve Karahan, 2021; Yumru ve Koç, 2021) genital hijyen (Emel ve Eryılmaz, 2005; Türkmen ve Karagüzel, 2021; Altıntaş ve diğerleri, 2021) genel hijyen (Taşkıran, 2019; Çiçek ve diğerleri, 2020) ve ölçek geliştirme (Çiçek ve diğerleri, 2020; Karahan, 2017; Gül ve Özay, 2020). Eğitim alanında yapılan çalışmalara bakıldığında ise öğrencilerin hijyen davranışlarının araştırıldığı çalışmalara literatürde yeterince yer verilmediği saptanmıştır. Bu sebeple bu araştırmanın, diğer çalışmalara da büyük ölçüde fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Bununla beraber pandemi döneminde büyük önem arz eden hijyen davranışları, ideal seviyelere yaklaşmıştır fakat daha çok dikkate alınması ve devamlılığının sağlanmasıyla daha da etkili yöntem (Altun, 2020) dönüşmesi açısından da bu araştırma büyük önem taşımaktadır. Bir kişinin bir nesne ya da uyarana karşı tutumunun ne olduğunu anlamamız, o kişinin ilgili uyarana karşı davranışının da hangi şekilde olacağını tahmin edebilmemizi sağlayacaktır. Bu durum uygulamada son derece önem arz etmektedir (Üstüner, 2006). Ayrıca öğrencilerin hijyen davranışlarının araştırılmasıyla ortaya çıkacak bulguların öğrencilerin hijyen davranışlarının ne düzeyde olduğuna ve bu konuda neler yapılması gerektiğine de fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın amacı

Araştırmada meslek yüksek okulu öğrencilerinin hijyen davranışlarını belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırma sürecinde şu problemlere cevaplar aranmıştır:

- Öğrencilerin hijyen davranışlarını belirleme ölçeği alt boyut ve ortalama puanları arasında cinsiyetler açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma var mıdır?
- Öğrencilerin hijyen davranışlarını belirleme ölçeği alt boyut ve ortalama puanları arasında öğrenim gördükleri bölümler açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma var mıdır?

YÖNTEM

Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlar. Araştırmaya konu olan birey olay veya nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu şekilde tanımlanmaya çalışılır. Birey, olay ya da nesne herhangi bir şekilde etkilenmez ya da değiştirilmeye çalışılmaz. Mühim olan, bilinmek istenen şeyin gözlenip saptanabilmesidir (Karasar, 2003; Arslan ve diğerleri, 2009)

Etik kurul izni

Araştırmanın yürütülmesi sürecinde, verilerin toplanması ve analizi aşamalarında tüm etik kurallara uyulmuştur. Ayrıca araştırmanın etik onayı Kafkas Üniversitesi Sosyal ve Beşeri

Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 21/04/2022 tarih/32 sayılı etik onay alınmıştır.

Örneklem

Bu araştırmanın örneklemini 2022 bahar döneminde bir devlet üniversitesine bağlı meslek yüksekokulunda okuyan 275 kız, 172 erkek olmak üzere toplam 447 öğrenci oluşturmaktadır. Bölümlere göre öğrenci sayılarına bakıldığında; Çocuk Gelişimi %17,9, Özel Güvenlik ve Koruma %15, Halkla İlişkiler ve Tanıtım %7,6, Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı %2,7, Bankacılık ve Sigortacılık %4,7, Radyo ve Televizyon Programcılığı %3,1, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları %2,5, Sosyal Hizmetler Programı %15,2, Eczane Hizmetleri %11,9, Optisyenlik %8,3, Spor Yönetimi %8,7, Sağlık Kurumları İşletmeciliği %2,5 öğrenciden oluşmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada öğrencilerin hijyen davranışlarını belirlemek amacıyla, Gül ve Özay Köse (2020) tarafından geliştirilen "hijyen davranışlarını belirleme ölçeği" (HDÖ) kullanılmıştır. Ölçek öğrencilerin hijyen davranışlarını belirlemeye yönelik ölçeği yansıtan 2 faktör altında toplanan toplam 27 maddeden oluşmaktadır. Açıklayıcı Faktör Analizi sonucunda iki faktörün her birindeki maddelerin kuramsal yapısı ve içeriği dikkate alınarak, birinci faktör Gıda Hijyeni ve Okulda Hijyen (GHOH), ikinci faktör ise Kişisel Sağlık ve Hijyen (KSH) olarak isimlendirilmiştir. Ölçek 5 'li Likert tipinde hazırlanmış olup, ölçekteki ifadeler puanlandırılırken 1: Hiçbir zaman, 2: Nadiren, 3: Ara sıra, 4: Çok sık, 5: Her zaman ifadeleri kullanılmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısının 0.902 olduğu ifade edilmiştir. Bu çalışma için ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı 0.855 olarak hesaplanmış olup yüksek bir güvenilirliğe sahip olduğu söylenebilir. Ölçekten alınacak min. ve max. puan 27- 135 dir. Ölçek puanının artması hijyen ile ilgili olumlu davranışların da arttığını göstermektedir.

Veri Toplama Süreci

Veri toplama sürecinde uygun örnekleme yöntemi ile belirlenen 2021-2022 eğitim öğretim yılı, meslek yüksek okulunda öğrenimine devam eden öğrencilerin tümüne (N:447) HDÖ uygulanmıştır. Uygulama araştırmacının kendisi tarafından ya da dersin hocası tarafından sınıf içerisinde yürütülmüştür. Uygulama yaklaşık 25 dakika sürmüştür.

Veri Analizi

Araştırma Verileri SPSS 22.0 programından yararlanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada elde edilen ölçek puanının normal dağılıma uygunluğunun belirlenmesi amacı ile normallik testlerinden Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmış ve normallik sağlanamadığı belirlenmiştir. Elde edilen veriler normal dağılım göstermediğinden öğrencilerin hijyen davranışlarının cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için Mann Whitney U testi; bölümlere göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır.

BULGULAR

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin HDÖ alt boyut ve ortalama puanları arasında cinsiyetler açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma var mıdır? Alt problemine yönelik elde edilen bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin HDÖ Alt Boyut ve Ortalama Puanlarının Cinsiyete Göre Mann-Whitney U Testi Analizi Sonuçları

Sorular	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	U	p
Faktör 1	Kız	275	230,57	21844,500	,17
	Erkek	172	213,50		
Faktör 2	Kız	275	242,11	18671,000	,001**
	Erkek	172	195,05		
Ortalama	Kız	275	237,76	19866,000	,001**
	Erkek	172	202,00		

*p<.05, **p<.01

Faktör1: Gıda Hijyeni ve Okulda Hijyen (GHOH),

Faktör2: Kişisel Sağlık ve Hijyen (KSH)

Tablo 1 incelendiğinde örneklem grubundaki öğrencilerin HDÖ alt boyut ve ortalama puanları toplamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan analizden elde edilen bulgulara göre öğrencilerin HDÖ ait “Gıda Hijyeni ve Okulda Hijyen” (Faktör 2) (U=18671,000, p<0.05) ve ortalama (U=19866,000 p<0.05) puanlarında cinsiyetler açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu, Faktör 1 (U=21844,500, p>0.05) puanlarında ise cinsiyetler açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin HDÖ alt boyut ve ortalama puanları arasında öğrenim gördükleri bölümler açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma var mıdır? Alt problemine yönelik elde edilen bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin HDÖ Alt Boyut ve Ortalama Puanlarının Bölümlere Göre Kruskal-Wallis Testi Analizi Sonuçları

Sorular	Bölümler	N	Sıra Ortalaması	X2	p
Faktör 1	Çocuk Gelişimi	80	217,92	10,041	,52
	Özel Güvenlik ve Koruma	67	203,48		
	Halkla İlişkiler ve Tanıtım	34	232,71		
	Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı	12	229,96		

	Bankacılık ve Sigortacılık	21	231,81		
	Radyo ve Televizyon Programcılığı	14	248,00		
	Muhasebe ve Vergi Uygulamaları	11	236,73		
	Sosyal Hizmetler Programı	68	247,06		
	Eczane Hizmetleri	53	223,42		
	Optisyenlik	37	182,74		
	Spor Yönetimi	39	233,87		
	Sağlık Kurumları İşletmeciliği	11	265,68		
	Çocuk Gelişimi	80	241,94		
	Özel Güvenlik ve Koruma	67	169,14		
	Halkla İlişkiler ve Tanıtım	34	207,35		
	Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı	12	219,04		
	Bankacılık ve Sigortacılık	21	252,74		
Faktör 2	Radyo ve Televizyon Programcılığı	14	266,50	25,667	,001**
	Muhasebe ve Vergi Uygulamaları	11	235,27		
	Sosyal Hizmetler Programı	68	251,23		
	Eczane Hizmetleri	53	236,69		
	Optisyenlik	37	211,61		
	Spor Yönetimi	39	194,04		
	Sağlık Kurumları İşletmeciliği	11	282,73		
	Çocuk Gelişimi	80	229,68		
	Özel Güvenlik ve Koruma	67	187,00		
	Halkla İlişkiler ve Tanıtım	34	225,18		

Ortalama	Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı	12	234,04	15,909	,14
	Bankacılık ve Sigortacılık	21	245,86		
	Radyo ve Televizyon Programcılığı	14	262,68		
	Muhasebe ve Vergi Uygulamaları	11	242,95		
	Sosyal Hizmetler Programı	68	248,31		
	Eczane Hizmetleri	53	226,86		
	Optisyenlik	37	189,55		
	Spor Yönetimi	39	209,72		
	Sağlık Kurumları İşletmeciliği	11	286,05		

*p<.05, **p<.01

Faktör1: Gıda Hijyeni ve Okulda Hijyen (GHOH),

Faktör2: Kişisel Sağlık ve Hijyen (KSH)

Tablo 2 incelendiğinde örneklem grubundaki öğrencilerin HDÖ alt boyut ve ortalama puanları bölümler açısından Kruskal-Wallis testi kullanılarak karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin HDÖ'ne ait "Gıda Hijyeni ve Okulda Hijyen" (Faktör 2) ($X^2=25,667$, $p<0.05$) puanlarında bölümler açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu, "Kişisel Sağlık ve Hijyen" (Faktör 1) ($X^2=10,041$, $p>0.05$) ve ortalama puanlarında ($X^2=15,909$, $p>0.05$) bölümler açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Meslek yüksekokulu öğrencilerinin cinsiyetlerine göre HDÖ'ne ait ortalama puanlarının hem ölçeğin genelinde hem alt faktörler için Faktör 2 (Kişisel Sağlık ve Hijyen)'de anlamlı düzeyde bir farklılaşma gösterdiği ortaya çıkmıştır. Kişisel sağlık ve hijyen faktörü içerisinde el hijyeni, genital hijyen, tuvalet hijyeni, ayak hijyeni, ev hijyeni gibi kişiye özel maddeler içermekte olup bu maddeleri cinsiyetler açısından düşündüğümüzde fark görülmesi öngörülebilir. Benzer şekilde Taşkıran ve diğerleri (2019)'un üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada Öğrencilerin Hijyen Envanterinden Aldıkları Puanların cinsiyete göre farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Bununla beraber alan yazın incelendiğinde yapılan birçok araştırma bu bulguyu destekler niteliktedir (Yılmaz ve Özkan, 2009; Şimşek ve diğerleri, 2010; Erkal ve Şahin, 2011; Bozeli, 2018).

Tablo 1'e bakıldığında kız öğrencilerin hijyene yönelik davranışlarının sıra ortalamalarının erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumun sebebi olarak ülkemizde kadınların erkeklere göre ev içi iş dağılımında genel temizlik rollerini üstlenmelerinden kaynaklandığı söylenebilir. Alan yazında kız öğrencilerin hijyen puanının erkek öğrencilerin hijyen puanından daha yüksek olduğunu gösteren birçok araştırma

mevcuttur (Kaya ve diğerleri, 2006; Kahveci ve Demirtaş, 2012; Tahiroğlu, 2011). Bu konu ile paralellik gösteren; Aydemir (2020) yapmış olduğu çalışmada Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu ile Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu üniversite öğrencilerinin kişisel hijyen alışkanlıklarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiğini ve erkek öğrenciler ile kıyaslandığı zaman kız öğrencilerin kişisel hijyen puanlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Miko vd.,(2012) üniversite öğrencilerinin hijyen ve hijyen konusundaki bilgilerini, uygulamalarını ve inançlarını belirlemek için yapmış oldukları çalışmada kız öğrencilerin erkeklerden daha fazla tuvaleti kullandıktan sonra ellerini yıkadığını tespit etmişlerdir. Taylor vd.,(2010) yapmış oldukları çalışmada Alabama'daki bir üniversitede eğitim alan, cinsiyet ve hijyen anlayışına sahip öğrencilerin hijyen alışkanlıklarını incelemişler ve kadınların ellerini daha sık yıkama eğilimi içerisinde olduğunu tespit etmişlerdir. Al-Rifaa'i vd.,(2018) üniversite öğrencilerinin kişisel hijyen konusundaki bilgi ve farkındalıklarını incelemişler ve kız öğrencilerin el hijyeni, saç bakımı ve vücut hijyeni konularında daha bilgili ve daha hijyenik olduklarını, erkek öğrencilerin ise daha iyi ağız hijyeni uygulamaları sergilediğini tespit etmişlerdir. Arat ve Şimşek (2014) çalışmalarında erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha az banyo yaptıklarını belirtmiştir. Bozkurt ve Sever (2015) çalışmalarında kız öğrencilerdeki kişisel hijyen davranış puanlarının daha yüksek seviyede olduğunu ifade etmişlerdir. Tekin (2020) yapmış olduğu tez çalışmasında erkek öğrencilerin genel hijyen tutum düzeylerinin kız öğrencilere göre daha düşük olduğunu belirtmiştir. Yapılan çalışma sonuçlarına bakıldığında yapmış olduğumuz çalışma ile benzer sonuçlar taşıdığı görülmektedir. Fakat bu durumun kişiden kişiye göre de değişim gösterebildiği söylenebilir. Nitekim bu araştırma sonuçlarının aksine Bozeli (2018) çalışmasında erkeklerde yemekten önce el yıkama düzeyinin kızlardan anlamlı şekilde fazla olduğunu yine aynı çalışmada banyo yapma sıklığının erkek öğrencilerde kız öğrencilere oranla daha yüksek olduğunu ifade etmiştir.

Öğrencilerin HDÖ'deki cevapladıkları maddeler cinsiyetlerine bağlı olarak değerlendirildiğinde Faktör 1 (Gıda Hijyeni ve Okulda Hijyen) puanları ile cinsiyetleri arasında anlamlı farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir. Fakat kız öğrencilerin sıra ortalamalarının erkeklere göre daha fazla olduğu saptanmıştır. Bu durum hem kız hem erkek öğrencilerin okullarda hijyen kurallarına orta ve birbirlerine yakın düzeyde dikkat ettiklerini göstermektedir. Bu konu ile ilgili olarak Alpuğuz ve diğerleri, (2009) kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla paketli gıdaları alırken daha dikkatli davrandıklarını fakat kız ve erkek öğrencilerin gıda hijyenine yeterince önem göstermediklerini belirtmiştir. Aynı zamanda çalışmada toplum sağlığının güvence altına alınması için emniyetli gıdalar tüketilmesinin ve gıda sebepli hastalıkların engellenmesi amacıyla üniversite orta öğretim öğrencilerine gıda hijyeni konusunda eğitim sunulmasının önemini vurgulamıştır.

Meslek yüksekokulu öğrencilerinin bölümlerine göre HDÖ'ne ait ortalama puanlarının karşılaştırılması ve cevapladıkları maddeler bölümlerine bağlı olarak Faktör 1 (Gıda Hijyeni ve Okulda Hijyen) puanları incelendiğinde anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Gıda Hijyeni ve Okulda Hijyen faktöründe bulunan maddeler günlük hayatta ortak paylaşılan alanlar olan okul, yemekhane, yurt gibi mekanlarla alakalı olduğundan ve hemen hemen tüm bölüm öğrencileri ortak alanları paylaştığından fark çıkmamış olabilir. Ayrıca buradan alınan puanların kişisel hijyen faktörü ile karşılaştırıldığında daha düşük olduğu gözlenmiş olup bu konu ile alakalı olarak Oğur ve Erkan (2009) çalışmalarında kişilerin eğitim düzeyi yükseldikçe hijyen ve gıda güvenliği hakkındaki bilgi ve tutumlarının çok fazla olması gerekirken, bu konu

ile alakalı eğitim seviyesinin artmasının yeterli olmadığını, hijyen konuları ve gıda güvenliği ile alakalı eğitimlerin alınması gerektiği ve devamlılığının sağlanmasının ve kazanılan bilgilerin doğru şekilde uygulanarak alışkanlık haline getirilmesinin önemini vurgulamıştır.

Öğrencilerin Faktör 2 (Kişisel Sağlık ve Hijyen) puanları incelendiğinde anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmektedir. Bu sonuçtan yola çıkarak öğrencilerin kişisel hijyen uygulamalarını ilk öğrendiği yer olan aile ortamlarının farklı olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Kendi anne babasından doğru temizlik alışkanlığı kazanmış bireylerin kişisel hijyenlerine daha fazla özen gösterdikleri kanısına varılabilir. Yılmaz ve Özkan (2009) çalışmasında öğrencilerin hijyen davranışları ile kardeş sayıları ve ebeveynlerinin almış oldukları eğitim arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık olduğunu belirtmiştir. Kişisel hijyen alışkanlıkları bebeklikten başlayıp aileden ve okullardan kazanılan bir birikim olduğu kişinin içerisinde bulunduğu sosyal grup, hijyen uygulamalarını etkilemektedir. Kişiler hijyen uygulamalarını, çocukluk döneminde anne babasından kazanır ve alışkanlıkları genellikle hayatı süresince devam ettirmektedir (Unicef, 2002). Benzer şekilde Pengpid ve Peltzer (2011) yapmış oldukları çalışmada hijyen düzeyini eğitilmiş anne ve eğitilmiş babalara sahip olmanın olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde HDÖ'ne ait hem alt faktörler hemde toplam puan açısından sıra ortalaması en yüksek olan bölümün Sağlık Kurumları İşletmeciliği olduğu tespit edilmiştir. Bu durum çalışmamızda beklenen bir durumdur. Sağlık Kurumları İşletmeciliği bölümünde okuyan öğrencilerin meslekleri gereği de hijyen konusunda yapmış oldukları uygulamalar ve ders içeriklerinden dolayı hijyen konularında diğer bölümlere oranla daha fazla bilinçli oldukları düşünülebilir. Şimşek ve diğerleri (2010)'nin sağlık meslek lisesi öğrencilerinin sonraki hayatlarında mesleki konularını icabı sağlıkla alakalı başka davranışlar için olduğu gibi hijyen davranışı için de model işlevi gördüklerinin belirtildiği araştırma çalışmamızdaki bulguyu destekler niteliktedir. Taşkıran (2019) bu konuda sağlık harici farklı bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin müfredatlarına hijyenle alakalı derslerin eklenmesi ve sağlık bölümü öğrencilerinin hijyen davranışlarını pozitif yönde arttırmak için özel eğitim programlarının müfredata eklenmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Çalışmanın sonuçlarına göre öğrencilerin toplam puan sıra ortalamaları ile cinsiyetleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu, ortalama puanları ile bölümleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Araştırmadaki bulgulardan yola çıkarak geliştirilen öneriler şu şekildedir;

- Öğrencilerdeki hijyenle alakalı olumlu davranış seviyesini ve bilgisini arttırmak amacıyla uzman kişiler tarafından öğrencilere hijyen eğitimi konusunda kurs, seminer vb. Verilmesi.
- Sağlık konusunu içeren derslerde hijyen eğitimi ile alakalı daha fazla uygulamalara yer verilmesi
- Sağlık bölümü dışındaki bölümlerdeki müfredatlara hijyen ve kişisel temizlikle alakalı derslerin eklenmesi
- Üniversite kantinleri, yemekhaneleri gibi gıda satın alınan veya tüketilen yerlerin hijyen kurallarına uygun olması için üniversite personelinin de bu konu hakkında bilgilendirilmesi

- Üniversite idarecileri tarafından belirli periyotlarla öğrencilerin vakit geçirdiği ortamların hijyen koşullarının izlenmesi
- Öğrencilere daha özenli temizlik alışkanlığı kazandıracak üniversite düzeyinde uygulamalara, projelere ve faaliyetlere yer verilmesi önerilebilir.
- Bu ölçeğin farklı değişkenler (anne baba eğitimi, sosyo ekonomik durum vb.) açısından ele alınması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Alpuğuz, G., Erkoç, F., Mutluer, B., & Selvi, M. (2009). Gençlerin 14-24 yaş gıda hijyeni ve ambalajlı gıdaların tüketimi konusundaki bilgi ve davranışlarının incelenmesi. *Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi*, 66(3), 107-115.
- Al-Rifaai, J. M., Al Haddad, A. M., & Qasem, J. A. (2018). Personal hygiene among college students in Kuwait: A Health promotion perspective. *Journal of education and health promotion*, 7.
- Altıntaş, R. Y., Bakır, S., Gül, İ., Süer, N., & Kavlak, O. (2021). Hemşirelik öğrencilerinde menstruasyon tutumunun genital hijyen davranışlarına etkisi. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 15(3), 568-575.
- Altun, Y. (2020). Covid-19 pandemisinde kaygı durumu ve hijyen davranışları. *STED/Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 29(5), 312-317.
- Arat, A., & Şimşek, I. (2014). Yatılı ilköğretim bölge okulu 2. kademe öğrencilerinin kişisel hijyen uygulamaları. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 58-72
- Arslan, Y., Çelik, Z., & Çelik, E. (2009). Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlığına yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(26), 113-124.
- Aydemir, D. H. (2020). Türkiye'deki bazı üniversite öğrencilerinin kişisel hijyen alışkanlıkları. *Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi*, 77(1), 87-96.
- Başkaya, Y., Turan, E. K., Özdemir, K., & Ünsal, A. (2021). Adölesanlara verilen hijyen eğitiminin kişisel hijyen bilgi düzeyine etkisi: bir müdahale çalışması. *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(2), 181-190.
- Bilgiç, D., Yüksel, P., Gülhan, H., Şirin, F., & Uygun, H. (2019). Üniversitede yurttan kalan kız öğrencilerin genital hijyen davranışları ve sağlık sonuçları. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, (3), 478-485.
- Bozeli, E. (2018). *Sağlık meslek lisesinde okuyan öğrencilerin hijyen tutum ve davranışları*. Yüksek Lisans Tezi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kırklareli.

- Bozkurt, M., & Sever, E. (2015). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin doğa sevgisi, temizlik, sağlıklı olma tutumlarının incelenmesi. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 107-116.
- Çaylan, R. (2007). El hijyeni. *Hastane İnfeksiyonları Dergisi*, 11(1), 54-9.
- Çetinkaya, S., Arslan, S., Nur, N., Demir, Ö. F., Özdemir, L., & Sümer, E. H. (2005). Sivas il merkezi'nde sosyoekonomik düzeyi farklı üç ilköğretim okulu öğrencilerinde kişisel hijyen alışkanlıkları. *STED/Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 14(10), 229-236.
- Çiçek, B., Şahin, H., & Erkal, S. (2020). "Covid-19 hijyen ölçeği": bir ölçek geliştirme çalışması. *Electronic Turkish Studies*, 15(6), 339-350.
- Deb, S., Dutta, S., Dasgupta, A., & Misra, R. (2010). Relationship of personal hygiene with nutrition and morbidity profile: a study among primary school children in south Kolkata. *Indian Journal of Community Medicine*, 35(2), 280-284
- Deveci, S. E., Açık, Y., Ercan, E., & Oğuzöncül, A. F. (2010). Bir üniversite hastanesinde temizlik çalışanlarının temizlik ve hijyen konusundaki davranışlarının değerlendirilmesi. *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Tıp Dergisi*, 24(2), 123-127.
- Doğan, Ş., & Karahan, E. (2021). Yardımcı hizmet personeline verilen uygulamalı el hijyeni eğitiminin el hijyeni uyumuna etkisi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 9(1), 117-129.
- Emel, E., & Eryılmaz, G. (2005). Genital hijyen davranışları envanterinin (ghde) geliştirilmesi. *Anadolu Hemşirelik ve sağlık bilimleri dergisi*, 8(3), 67-75.
- Erkal, S., & Şahin, H. (2011). An application on determining hygiene behaviors of university students. *International Journal of Business and Social Science*, 2(8), 170-176.
- Ghanim, M., Dash, N., Abdullah, B., Issa, H., Albarazi, R., & Al Saheli, Z. (2016). Knowledge and practice of personal hygiene among primary school students in Sharjah-UAE. *Journal of Health Science*, 6(5), 67-73.
- Ghose, J. K., Rahman, M. M., Hassan, J., Khan, M. S. R., & Alam, M. A. (2012). Knowledge and practicing behavior related to personal hygiene among the secondary school students of Mymensingh Sadar Upazilla. *Bangladesh. Microbes and Health*, 1(1), 34-37.
- Gül, Ş., & Özay, E. (2020). Lise öğrencilerinin hijyen davranışlarını belirlemeye yönelik bir tutum ölçeği geliştirme çalışması. *Asya Öğretim Dergisi*, 8(1), 15-31.
- Gün, Z. T., & Adana, F. (2019). Çalışan adölesanların kişisel hijyen bilgi ve davranışları. *Hemşirelik Bilimi Dergisi*, 2(1), 23-31.
- Hossain, M. (2012). *A study on knowledge, attitude and practice about personal hygiene and disease awareness of east west university students in Dhaka City*. Doctoral dissertation, East West University, Dhaka.
- İnan, D. (2011). El hijyeni ve önemi. *Ankem Derg*, 25(Suppl 2), 224.
- Kahveci, G., & Demirtaş, Z. (2012). İlköğretim okulu 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin temizlik ve hijyen algıları. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2(2), 51-61.

- Karadon, D. H. (2010). *İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin mikroorganizmalar hakkındaki temel bilgi ve görüşlerinin araştırılması ve hijyen eğitimi sürecindeki önemi*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Karahan, N. (2017). Genital hijyen davranışları ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik güvenirlik çalışması. *İstanbul Medical Journal*, 18(3), 157-162
- Karasar, N. (2003). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, M., Büyükşerbetçi, M., Meriç, M. B., Çelebi, A. E., Boybeyi, Ö., Işık, A., & Bozkurt, H. İ. (2006). Ankara'da bir lisenin 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin kişisel hijyen konusunda davranışlarının belirlenmesi. *STED Dergisi*, 15(10), 167-171.
- Kırım, C., & Hırça, N. (2015). Lise öğrencilerinin kişisel hijyen ve temizlik alışkanlıklarının fen okur-yazarlığına göre değerlendirilmesi. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 4(2), 790-802.
- Koşucu, S. N., Göktaş, S. B., & Yıldız, T. (2015). Sağlık personelinin el hijyeni uyum oranı. *Clinical and Experimental Health Sciences*, 5(2), 105-108.
- Miko, B. A., Cohen, B., Conway, L., Gilman, A., Seward Jr, S. L., & Larson, E. (2012). Determinants of personal and household hygiene among college students in New York City, 2011. *American journal of infection control*, 40(10), 940-945.
- Nicolle, L. (2007). Hygiene: what and why? *CMAJ*, 176(6), 767-768.
- Nurudeen, A., & Toyin, A. (2020). Knowledge of Personal Hygiene among Undergraduates. *JHE (Journal of Health Education)*, 5(2), 66-71.
- Oğur, S., & Erkan, N. (2019). İstanbul'un bazı semtlerinde yaşayan bireylerin gıda güvenliği ve hijyen konusundaki bilgi ve tutumları. *Bitlis Eren Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 8(1), 270-286.
- Ormancı, Ü., Akpullukçu, S., & Günay, Y. (2012). *Fen ve teknoloji öğretmen adaylarının sistem hastalıklarına ilişkin görüşleri*. X. Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi, Niğde.
- Önsüz, M. F., & Hıdıroğlu, S. (2008). İstanbul'da farklı iki ilköğretim okulundaki öğrencilerin kişisel hijyen alışkanlıklarının belirlenmesi. *ADÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 9(1), 9-17
- Özçakmak, S., & Işıl, V. (2020). COVID-19 salgınının yayılmasını önleyici hijyen uygulamaları. *Akademik Gıda*, 18(4), 433-441.
- Özkan, E. (2022). *Kadın doğum polikliniğine başvuran kadınlarda genital hijyen davranışları ve ilişkili faktörlerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Pengpid, S., & Peltzer, K. (2011). Hygiene behaviour and associated factors among inschool adolescents in nine African Countries. *International Journal Of Behavioral Medicine*, 18(2), 150-159.
- Sarkar M. (2013). Personal hygiene among primary school children living in a slum of Kolkata, India. *Journal of Preventive Medicine and Hygiene*, 54(3), 153-158.
- SB (2020). *Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı. COVID-19 (SARS-CoV-2 Enfeksiyonu) rehberi*. https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/depo/rehberler/COVID-19_Rehberi.pdf

- Serme, M.(2022). *Çocuk hematoloji kliniğinde tedavi gören hastaların ağız sağlığına bağlı yaşam kalitesinin ve verilen oral hijyen eğitiminin etkinliğinin araştırılması*. Uzmanlık Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Stevenson, R.J. Case, T.I. Hodgson, D. Porzig-Drummond, R. Barouei, J., & Oaten, M.J. (2009). A scale for measuring hygiene behaviour: development, reliability and validity. *Am J Infect Control*, 37, 557-64.
- Şimşek, Ç., Piyal, B., Tüzün, H., Çakmak, D., Turan, H., & Seyrek, V. (2010). Ankara il merkezindeki bazı lise öğrencilerinde kişisel hijyen davranışları. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 9(5),433-440.
- Tahiroğlu, M. (2011). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde doğa sevgisi, temizlik ve sağlıklı olma değerlerinin öğretimi ve değerlere ilişkin öğrenci tutumlarının belirlenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Taşkıran, N., Khorshid, L., & Sarı, D. (2019). Üniversite öğrencilerinin hijyen davranışlarının karşılaştırılması. *Sağlık ve Toplum*, 29(2), 65-78.
- Taylor, J. K., Basco, R., Zaiied, A., & Ward, C. (2010). Hand hygiene knowledge of college students. *American Society for Clinical Laboratory Science*, 23(2), 89-93.
- Tekin, M. (2020). *Ortaokul öğrencilerine temizlik ve hijyen bilincinin kazandırılmasında etkili olan faktörlerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncüyıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Temitayo, I. O. (2016). Knowledge and practices of personal hygiene among senior secondary school students of ambassadors college, Ile-Ife, Nigeria. *Texila Int. J. Public Health*, 4(4), 648-660.
- Türkmen, H., & Karagüzel, E. (2021). Gençlerin genital hijyen tutumlarını etkileyen faktörler. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 30(3), 190-199.
- UNİCEF, (2002). *United nations international children's emergency fund. adolesan sağlığı ve gelişimi programı rehber kitabı*. T.C Sağlık Bakanlığı, Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü.
- Üstüner, M. (2006). Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 45(45), 109-127.
- WHO (2020). *World Health Organization Q&A on coronaviruses (COVID-19)*. <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>
- Yağmur, Y. (2007). Malatya ili Fırat Sağlık Ocağı bölgesinde yaşayan 15-49 yaş kadınların genital hijyen davranışları. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni* 6(5), 325-330
- Yılmaz, E. ve Özkan, S. (2007). Bir ilçede iki farklı yerleşim yerindeki ilköğretim okulu öğrencilerinin kişisel hijyen alışkanlıklarının karşılaştırılması. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(10).
- Yumru, H., & Koç, Ş. (2021). İlköğretim öğrencilerine rol oynama (rol-play) yöntemi ile uygulanan el hijyeni eğitiminin öğrencilerin el yıkama bilgi ve becerilerine etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 14(3), 188-198.